

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po došti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insetate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 27. oktobra 1899.

Politiški oddelek.

Razpor na obzorju.

Volitev podpredsednika poslanske zbornice nam je razkrila vso parlamentarno mizerijo in nam je pokazala, da slepimo sami sebe, ako sanjarimo o solidarnosti desnice, ako upamo, da se desnica ohrani in da prestane zmagonosno vse proti njej naperjene spletke.

Res je pri volitvi bil izvoljen zgolj desničarski prezidij. Vsi trije člani prezidija pripadajo desnici, ali pri volitvi podpredsednika na mesto dr. Ferjančiča se je pokazalo tako ostro nasprotje mej strankami desnice, tako zevajoč prepad na jedni strani mej Čehi in na drugi strani mej nemško katoliško stranko, da je zmaga s Pietakom prava Pyrhova zmaga.

Ta prvi in le iz težka poravnani konflikt v desnici sami nam je predočil, kako velika zmota je, da je desnica resnično solidarno in s polno zavestjo izražamo že danes prepričanje, da visi ta solidarnost na jedni sami niti in da se bo ta nit pretrgala v tistem trenutku, ko zadene desnico naloga, s pozitivnim delovanjem pesvedočiti to svojo jednotnost in jedinstvo.

Desničarske stranke se same v polni meri zavedajo svoje moralne in notranje slabosti, kar se vidi iz postopanja Poljakov in nemške katoliške stranke. Desnica nosi v sebi kal razpada in ta razpad je nezogiben. Današnja desnica ni nič družega, kakor obnovljena koalcija, samo da sedé sedaj češki poslanci na mestih, katera so v koalaciji zavzemali nemški liberalci.

Koalcija je morala z dnevnega reda odstaviti vsa politična in narodnostna vprašanja, da je mogla živeti. Desnica tega sicer še ni storila, ali da vzlic temu še obstoji, to ni njena zasluga, to je posledica tiste politične stagnacije v našem javnem življenju,

katero je prouzročila nemška obstrukcija. Mej desničarskimi strankami obstoječa nasprotja samo vsled tega še niso prišla na površje, ker desnica sploh še ni prišla v položaj, da bi kaj pozitivnega storila. Vse njeno delovanje je doslej prav za prav obstajalo samo v negaciji, samo v zanikanju pretenzij nemške levice, a v negaciji se lahko zjedinijo tudi največji sovražniki, kateri pa si sežejo hitro v lase, ko pride čas za skupno pozitivno delo.

Že volitev prvega podpredsednika je prouzročila borbe v desnici. In te borbe se bodo ponavljale pri vsakem pozitivnem koraku, kajti desničarskih strank ne združuje družega nič, kakor nasprotno proti nemškim liberalnim strankam. V vseh družih vprašanjih ni mej njimi navzlic Dzieduszyckiego adresnemu načrtu prav nikake jednote še več, posamične stranke desnice so v mnogih ozirih, v čistopolitičnih, gospodarskih in narodnih, dosti bližje nemškim strankam kakor svojim zaveznikom. Ali mar Mladočehi v političnih in gospodarskih zadevah niso bližji nemških liberalcem in nacionalcem, kakor katoliški nemški stranki? Ali mar katoliška nemška stranka v narodnostni vprašanji ne stoji veliko bližje Wolfu, kakor Čehom in Slovencem.

Desnica je nenaravna zveza dijametralno nasprotnih strank in zato je obsojena na smrt, kakor vsaka neiskrena zveza. Roko na srce in recimo si pošteno: Kako pridejo Čehi v to družbo, v zvezo s strankami, katerih programi so negacija mladočeškega programa.

Čehi stoje na državnopravnem stališču, Poljaki Slovenci, Malorusi in nemška katoliška stranka pa se protivijo češkemu drž. pravu. Čehi so svobodni, liberalna stranka, a nemška katoliška stranka, slovenski klub in poljski klub so odločno klerikalni.

Čehi so demokratična stranka in zahtevajo kot taka najširjo volilno pravico in najboljše ljudsko suvereniteto, česar nemška katoliška stranka, Poljaki

in Slovenci nikakor nečejo, Čehi so demokratje in so se združili z aristokrati. Čehi so naprednjaki in so se pobratili z reakcionarji.

Tista neiskrenost, kakor na češki strani, pa je tudi pri družih strankah. Kako prideta nemška in slovenska katoliška stranka do tega, da se zvežeta z njima načeloma nasprotno stranko, s stranko, ki negira njiju principe, s stranko, ki je po svojem vodji dr. Heroldu v češkem deželnem zboru izjavila: Mi bomo Čehom nemštvo in katolicizem že iz glave izbili.

Desničarske stranke so združene na podlagi neiskrenosti in zato ne bo trajen, zato bo to nenaravno zvezo razgnal prvi večji vihar.

Res, da so Čehi vzdrževali to zvezo z znatnimi žrtvami, doprinašali so tolike intelektualne žrtve, da še nikdar nobena stranka. Tlačanili so vladi, ki je bila po svoji večini njim nasprotna, nemški vladi s konservativnim značajem, centralistični vladi, za katero je stala z obstrukcijo zvezana nemška birokracija in v katero je bil vprežen tudi dr. Kaizl, ki je moral vsak dan slušati, kako mu njegovi nasprotniki citirajo njegove spise in govore, kateri spisi spisi in govori so pobijali delovanje ministra.

Tudi žrtvovanje programatičnih načel ima svoje meje. Čehi so šli v tej požrtvovalnosti do skrajne meje. Dlje ne morejo. Zaslomba v narodu ni več trdna in zanesljiva. Odpor proti oficijelni politiki mladočeške stranke narašča mogočno in je tako velik, da svobodomiselna napredna mladočeška stranka išče zaveznikov pri staročeški stranki.

Po naši sodbi so dnovi desnice šteti. Kako sumljivo vlogo igra Jaworski, to je dobro označila za desnico in nje obstanek jako vneta „Politik“, kako sumljivo vlogo igra nemška katoliška stranka, so je pokazalo pri volitvi I. podpredsednika. In zveza, v kateri že sedaj, ko niti ni prišlo do pozitivnega dela, ni jedinosti, naj bi mogla obstajati? Po našem mnenju ne in radi tega smo tudi prepričani, da pride v doglednem času, seveda le, če bo parlament zboroval, do razpora in do razpada desnice.

Izjava.

Tukajšnji list „Domoljub“ je v številki 20. z dne 19. oktobra t. l. prinesel sledečo notico:

(Kmetijska družba in Tomaseva žindra.) Kako sedanje vodstvo kmetijske družbe skrbi za kmeta, to dokazuje najbolje okolnost, da je Tomaseva žindra na Kranjskem dražja nego v vseh drugih deželah, in da je temu kriva — naša kmetijska družba. Tomaseva žindra stane namreč za vse druge dežele v Trstu 2 gld. 49 kr. meterski stot — za Kranjsko pa stane letos 2 gld. 88 kr. toraj 39 kr. več! Ker pa ima kmetijska družba letos še „kartel“, po katerem ima vsa žindra, ki se na Kranjsko

proda, iti skozi njene roke ali pa vsaj z njenim dovoljenjem, — vprašamo opravičeno, kam je šlo tistih 39 kr. od vsacega meterskega stota, za kare so kmetje prikrajšani?! Tako skrbi kmetijska družba za kmeta!

Na to notico, ki je vedoma zlagana, odgovarja podpisana družba sledeče! Cena Tomasovi žindri je od zveze avstro-nemških fosfatnih tvarin postavljena na 16 kr. za kilogramprocent fosforne kisline loco Trst, tedaj stoji v Trstu

100 kg	16 odstotne	Tomasove žindre	2 gld.	56 kr.,
„	„	17	„	72 „
„	„	16	„	88 „

Vožarina iz Trsta v Ljubljano pa stoji 26 gld. 52 kr. za vsak vagon, tedaj stane 18odstotna žindra v Ljubljano postavljena 3 gld. 15 kr. meterski stot, a družba jo prodaja v Ljubljani po 2 gld. 90 kr. torej 25 kr. ceneje nego je tržna cena. Družba ima le 18odstotno žindro, a ko bi imela 16odstotno, prodajala bi jo po 2 gld. 58 kr. Loco Trst pa prodaja družba Tomasovo žindro, in sicer 16odstotno po 2 gld. 28 kr., 17odstotno po 2 gld. 44 kr. in 18odstotno po 2 gld. 60 kr., kar more potrditi slov. kmetijska družba v Trstu, ki je kupila žindro od naše družbe. Naša družba oddaja loco Ljubljana kilogramski procent po 16 kr., a edini založnik tega gnojila v Istriji U. L. Sločovich v Pazinu vzlic večje bližine po 16³/₄ kr. in edini za Goriško „Društvo za prodajo umetnih gnojil v Gorici“ pa po 16²/₃ kr. C. kr. kmetijska družba v Gorici prodaja pa Tomasovo žindro celo po 17¹/₄ kr. Približno Trstu upoštevši imajo kranjski kmetovalci najcenejšo Tomasovo žindro in trditev „Domoljuba“, da je to gnojilo na Kranjskem najdražje, in da je temu kriva naša družba, je najostudneje obrekovanje in spolnozavestjo izgovorjena laž.

Isto taka laž in obrekovanje je, da so bili kranjski kmetovalci pri vsakem meterskem stotu prikrajšani za 39 kr. in more z zavestjo le tisti tako laž razširjati, ki je moralno že popolnoma propal.

Podpisana družba je v svojem glasilu z dne 15. oktobra t. l. izdala sledečo izjavo:

„Z ozirom na vest, razširjeno po deželi, da podpisana družba predrago prodaja Tomasovo žindro, oziroma je ni znala ceno kupiti, izjavlja na podlagi dobljenih neovrznih dokazov, da zveza tvornic za Tomasovo žindro nikomur v deželi žindre ni ceneje prodala kakor družbi. — Nadalje predpisana družba naznanja, da je prišla na Kranjsko v promet tudi 16 odstotna žindra katero kmetje kupujejo za 18 odstotno, a je razlike v ceni 30 kr. pri 100 kg. Ta žindra je prišla v deželo po prekupcih, in sicer po zvijačnem načinu proti predpisom zveze tvornic za Tomasovo žindro. — Vrh tega se pa v deželi prodaja še ene vrste Tomasova žindra a vrečah brez znamenja in s plombami brez vtisnjena